

Cesta k zavedení eura: konvergenční kritéria, legislativní rámec, technická opatření

Ing. Karel Mráček, CSc.

Institut evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Vědeckopopularizační seminář

Společná evropská měna, ekonomický růst a sociální soudržnost

Brno, 12. listopadu 2010

Tento seminář je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KMráček10

Úvod

Z historie eura

- Euro bylo nejprve zavedeno ve 12 členských státech EU v letech 1999 – 2001 ve 2 krocích:
 - v bezhotovostní formě v roce 1999 (v Řecku v roce 2001)
 - bankovky a mince uvedeny do oběhu k 1.1.2002 (souběžný oběh národních měn a euroměny skončil na konci února 2002)
 - přechodné období mezi zavedením bezhotovostního eura a eurobankovek a euromincí dnes ale hodnoceno jako neúměrně dlouhé
- *Jak to, že ve Velké Británii, Dánsku a Švédsku euro nemají?*
 - VB a Dánsko si při sjednávání a ratifikaci maastrichtské smlouvy vyjednaly tzv. *opt out* – trvalou výjimku z povinnosti přijmout jednotnou měnu euro;
 - Švédsko je v podobné právní pozici jako ČR – ze Smlouvy vyplývá závazek přijmout euro, ale není specifikováno, kdy by se to mělo stát (neplnění konvergenčních kritérií, ve Švédsku i referendum s odmítavým výsledkem k přijetí eura)

Úvod

- pro nové členské země součástí vstupních podmínek do EU – závazek zavést euro;
- Euro dále přijalo postupně z nových členských států EU – Slovinsko (1.1.2007); Kypr a Malta (1.1.2008); Slovensko (1.1.2009).
- 17. členský stát eurozóny - Estonsko (od 1.1.2011)
- splnění konvergenčních kritérií:
 - deficit veřejných financí 1,7 % HDP (kritérium 3 % HDP);
 - veřejný dluh 7,2 % HDP (kritérium 60 % HDP) – nejnižší z EU 27;
 - průměrná míra inflace 0,7 %;
 - dlouhodobé úrokové sazby (Estonsko nevydalo státní dluhopisy);
 - mechanismus měnových kurzů - bez větších problémů;
- určen závazný přepočítací koeficient 1 euro=15,6466 EEK
- problémy – 3. nejvyšší nezaměstnanost (po Španělsku a Lotyšsku); nyní podle průzkumů jen 50% podpora vstupu do eurozóny u obyvatelstva;
- ***Kdo bude další ??? Kdy vstoupí ČR???***

Scénáře přechodu na euro

- **Přechodné období (madridský scénář)** – v podstatě již historická záležitost (členské země EU v období 1999 – 2001); v době vzniku eurozóny jediný existující scénář;
- **Jednorázový přechod - „velký třesk“** („big bang“) - v podmínkách existence eura, realizován počínaje od Slovinska
 - nákladově nejlevnější varianta;
 - koordinačně nejvíce náročná (všechny změny v jeden okamžik);
 - **má být i v ČR;**
- **Phasing - Out** (jednorázový přechod na euro s využitím fáze postupného zrušení)
 - po určitou dobu po zavedení eura možnost používat faktury, smlouvy, účtenky aj. nástroje znějící na národní měnu (s omezením např. na malé podnikatele), ale placení a účtování nutné vždy v eurech;
 - spíše teoretická možnost;

Scénáře přechodu na euro

Hlavní rozdíly mezi jednotlivými scénáři

Po vstupu země do eurozóny	Madridský scénář	Velký třesk	Phasing out
Vedení účtů i v národní měně	ANO	NE	NE
Bezhotovostní transakce i v národní měně	ANO	NE	NE
Hotovostní platby v národní měně	ANO	NE <i>(s výjimkou období duální cirkulace)</i>	NE <i>(s výjimkou období duální cirkulace)</i>
Hotovostní platby v eurech	NE <i>(ale s možností dohody)</i>	ANO	ANO
Faktury aj nástroje v národní měně (časově omezeno)	ANO	NE	ANO

Podmínky a proces zavedení eura v ČR

- **splnění konvergenčních kritérií** (tzv. maastrichtských kritérií) – ve Smlouvě o fungování ES
- rozhodnutí Rady EU o **zrušení výjimky ze zavedení jednotné měny eura v dané členské zemi EU**
 - vychází *ze závěrů konvergenčních zpráv* nezávisle vypracovaných EK a ECB (stupeň plnění konvergenčních kritérií, jejich dlouhodobá udržitelnost, míra slučitelnosti národního práva s právem EU);
 - 2 roky fungování národní měny v mechanismu měnových kurzů ERM II (součást konvergenčních kritérií)
 - **stanovení přesného data vstupu země do eurozóny**
- Rada EU určí poté **přepočítací koeficient** (kurz národní měny vůči euru, jím budou přepočítány veškeré peněžní částky) – zhruba 6 měsíců před zavedením eura

Podmínky a proces zavedení eura v ČR

- **vytvoření legislativního rámce** (příprava právního prostředí pro zavedení eura v ČR , harmonogram)
- **technické zabezpečení** zavedení eura
- **institucionalizace přípravy** zavedení eura v ČR:
 - ✓ strategické dokumenty:
 - Strategie přistoupení ČR k eurozóně;
 - Scénář zavedení eura v ČR;
 - Národní plán zavedení eura;
 - Konvergenční program ČR.
 - ✓ Národní koordinační skupina pro zavedení eura v ČR
 - ✓ Příprava právního prostředí na zavedení eura v ČR a navazující prováděcí metodika k harmonogramu legislativních prací
 - ✓ Komunikační strategie k zavedení eura v ČR
 - ✓ vyhodnocení plnění konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou

Zásady zavedení eura v Národním plánu zavedení eura v ČR

- **Jednorázové zavedení eura** (scénář velkého třesku)
- **Duální cirkulace** (euro zákonné platidlo ode dne zavedení, 2 týdny paralelní oběh eura a Kč)
- **Zajištění kontinuity právních nástrojů** (platnost smluv apod.)
- **Použití přepočítacího koeficientu** (stanoveného Radou EU ve zvláštním nařízení, 1 EUR = XX,XXXX CZK)
- **Zaokrouhlování** (na dvě desetinná místa)
- **Nepoškození občana a spotřebitele**
- **Předcházení zvýšení cen a subjektivně vnímané inflaci** (monitoring a kontrola cen , duálního označování cen)
- **Minimalizace nákladů** (náklady vzniklé jednotlivým veřejným a soukromým subjektům při přípravě na zavedení eura – každý subjekt hradí sám)
- **Věcná a finanční odpovědnost** (odpovědnost každého subjektu za svou organizační přípravu přechodu na euro)

Konvergenční kritéria

- Před vstupem do eurozóny – splnit 4 konvergenční kritéria (tzv. maastrichtská kritéria):
 - kritéria jsou vymezena v příslušných ustanoveních Smlouvy o fungování EU a tato ustanovení aplikována v konvergenčních zprávách ECB a EK
- 1. Kritérium cenové stability (patrné z vývoje inflace) –**
členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením (měřenou podle harmonizovaného indexu spotřebitelských cen), která nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu prostý aritmetický průměr inflace 3 členských států s její nejnižší mírou v souladu s požadavky cenové stability.
- 2. Kritérium udržitelnosti veřejných financí (kritérium vládního deficitu, kritérium vládního dluhu) -**
deficit veřejných financí (za poslední rok před šetřením) nesmí překročit referenční hodnotu, jíž jsou 3 % HDP (s výjimkami podstatného a nepřetržitého poklesu blížícího se doporučené hodnotě nebo výjimečného překročení) a dále veřejný dluh nesmí překročit 60 % HDP nebo musí dostatečně klesat k doporučené hodnotě.

Konvergenční kritéria

3. Kritérium stability měnového kurzu –

členský stát alespoň 2 roky před hodnocením musí být zapojen do mechanismu měnových kurzů (ERM II); v tomto období nesmí: jednostranně devalvovat svou měnu vůči měně jiného členského státu, musí dodržovat flukтуаční rozpětí dané mechanismem měnových kurzů, měnový kurz by se měl pohybovat blízko centrální parity v rámci ERM II, při vývoji měnového kurzu se nesmí vyskytovat „výrazná napětí“ nebo „silné tlaky“.

4. Kritérium stability dlouhodobých úrokových sazeb –

průměrné dlouhodobé nominální úrokové sazby státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů členského státu (v průběhu 1 roku před šetřením) nepřekračují o více než 2 procentní body prostý aritmetický průměr dlouhodobých úrokových sazeb 3 členských států EU s nejlepšími výsledky v oblasti cenové stability.

Plnění konvergenčních kritérií v ČR

1. Kritérium cenové stability

- *daří se plnit* od roku 2009;
- v letech 2011 – 2013 bude plněno za předpokladu, že nedojde k významným změnám nepřímých daní či jiným opatřením s proinflačním dopadem v oblasti spotřebitelských cen.

2. Kritérium udržitelnosti veřejných financí

- *v současnosti není plněno kritérium deficitu veřejných financí;*
- deficit veřejných rozpočtů pro rok 2010 notifikován ve výši 5,1 % HDP;
- vlivy hospodářské recese;
- deficit veřejných financí by se měl snížit do roku 2013 na 2,9 % HDP (záměry fiskální politiky vlády);

Plnění konvergenčních kritérií v ČR

- *dlouhodobě plněno kritérium veřejného dluhu;*
- vliv relativně nízké výchozí úrovně; od roku 2009 se však dynamika růstu zadlužení výrazně zvyšuje;
- pro rok 2010 očekávaný dluh ve výši zhruba 40 % HDP;
- budoucí rizika – očekávané negativní dopady stárnutí obyvatelstva.

3. Kritérium stability měnového kurzu

- vyhodnocení až po vstupu české měny do kurzového mechanismu ERM II a stanovení centrální parity kurzu koruny k euru; *důležité vhodné načasování vstupu do ERM II (celkově stabilní situace) a správné nastavení centrální parity kurzu Kč k euru;*
- měnový kurz Kč k euru dlouhodobě apreciační trend;
- vývoj od vstupu do EU převážně klidný (s určitou výjimkou let 2008 a 2009 – globální finanční a ekonomická krize).

Plnění konvergenčních kritérií v ČR

4. Kritérium stability dlouhodobých úrokových sazeb

- *v současnosti plněno;*

- do budoucna se neočekávají významná rizika (předpokladem plnění záměrů konsolidace veřejných financí).

Tabulka plnění konvergenčních kritérií v ČR (zdroj dat: MF ČR, ČNB)

Kritérium	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací	1,3	2,6	0,0	0,7	1,2	1,2	1,2
ČR – inflace	3,0	6,3	0,6	1,4	2,3	1,7	1,7
Deficit veřejných financí	- 3,0	- 3,0	- 3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
ČR – deficit veřejných financí	- 0,7	-2,7	-5,8	-5,1	-4,6	-3,5	-2,9
Veřejný dluh	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
ČR – veřejný dluh	29,0	30,0	35,3	39,3	42,1	42,9	43,3
Průměr dlouh. úr. sazeb 3 zemí EU s nejnižší inflací	4,4	4,2	3,9	4,3	4,8	4,8	4,8
ČR – dlouhodobá úroková sazba	4,3	4,6	4,8	3,7	3,9	3,9	3,9

Vyhodnocení stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou

- **Cyklická a strukturální sladění** (s vyšší sladěností budou rizika přistoupení k eurozóně klesat, rizika tzv. asymetrických šoků)
 - stupeň reálné ekonomické konvergence (HDP na hlavu, cenová hladina, reálný kurz české koruny...);
 - podobnost struktury ekonomické aktivity a ekonomických šoků;
 - vysoká vlastnická a obchodní provázanost české ekonomiky s eurozónou;
 - sladění na finančních trzích;
 - vlivy finanční a ekonomické krize.
- **Přizpůsobovací mechanismy** (do jaké míry je česká ekonomika schopna tlumit dopady případných asymetrických šoků)
 - veřejné finance a jejich stabilizační působení na ekonomiku;
 - pružnost trhu práce;
 - zlepšování podnikatelského prostředí;
 - stabilita a výkonnost bankovního sektoru.

Příprava právního prostředí na zavedení eura v ČR

- **jedinečnost a náročnost přizpůsobení právního prostředí na zavedení eura**
 - pevné stanovení data zavedení eura a tedy harmonogram se stanovenými pevnými termíny,
 - relativně krátký čas na promítnutí přepočítacího koeficientu mezi eurem a Kč do právních předpisů,
 - velký počet právních předpisů dotčených zavedením eura (přibližně 450, z toho téměř 300 zákonů);
- ✓ *legislativní náročnost: přijetí zvláštních právních předpisů a dopady na značné množství stávajících právních předpisů s uváděnou korunovou měnou (dopad v různé míře);*
- ✓ *koordinační, řídicí a administrativní náročnost tohoto procesu, finanční a lidské zdroje;*
- **2 právní názory na přizpůsobení právního prostředí:**
 - **metoda jednorázové změny právního řádu** (ke dni zavedení eura);
 - **metoda postupné změny právního řádu.**

Příprava právního prostředí na zavedení eura v ČR

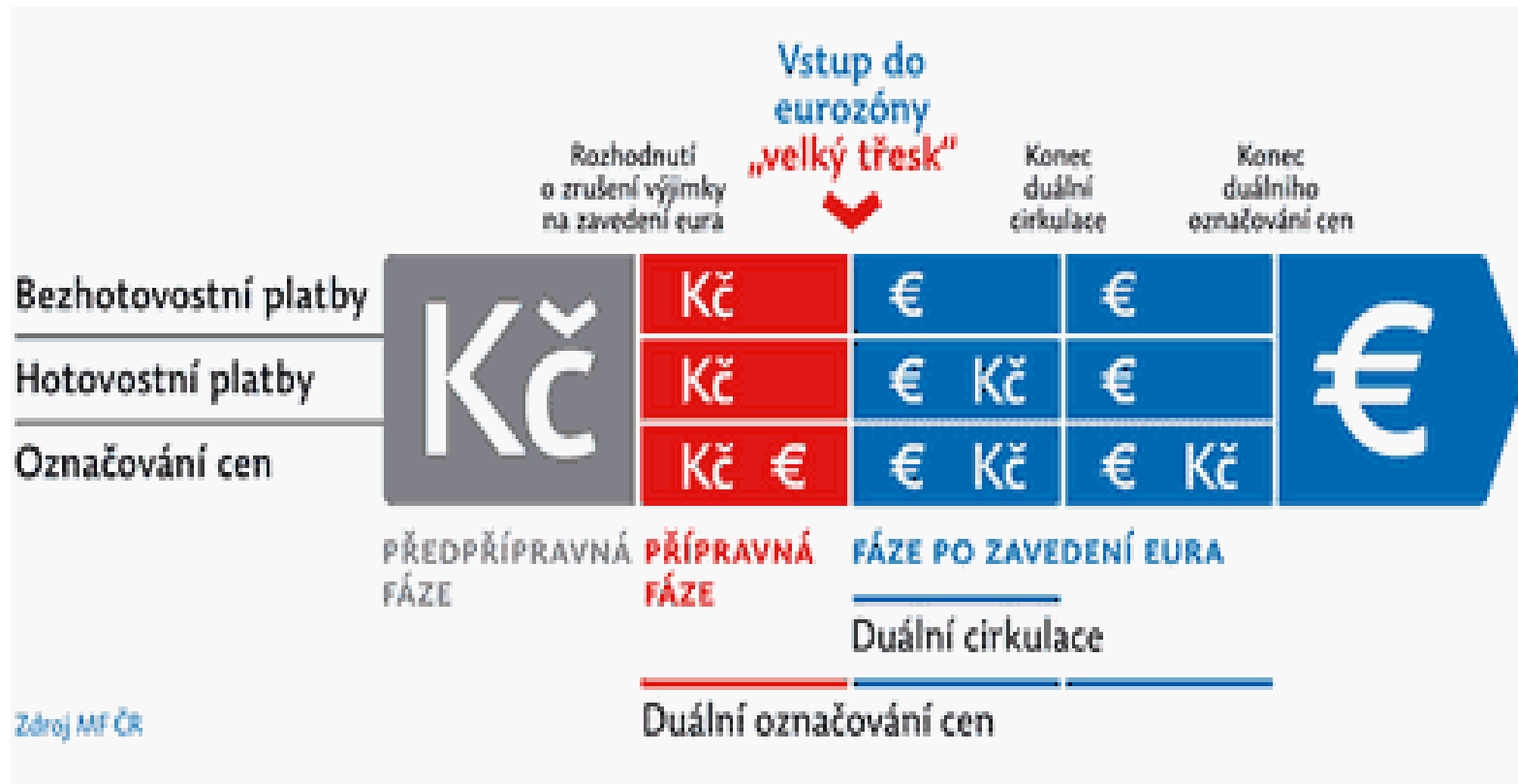
- **volba metody - vliv na rozsah tzv. změnového zákona** (půjde o souhrnný soubor všech přímo novelizovaných zákonů i dalších obecně závazných právních předpisů);
- nové země eurozóny se scénářem tzv. velkého třesku se rozhodly pro metodu postupné změny právního řádu;
- přizpůsobení právního prostředí zavedení eura v ČR **kromě novelizace** platných právních předpisů zahrnuje i **přijetí 2 nových zákonů**:

1. Obecný zákon o zavedení eura v ČR (úprava základních právních aspektů přechodu na novou měnu)

- např. kontinuita právních závazků, přepočítací koeficient, zaokrouhlování a zarovnávání peněžních částek, předcházení zvyšování cen, povinnosti při duálním označování cen, duální cirkulace, proces výměny oběživa, konverze peněžních prostředků na účtech, ad. úpravy;

2. nový zákon o ČNB (kompetenční zákon o centrální bance po zavedení eura, vetován prezidentem)

Fáze vstupu do eurozóny

Technická opatření při zavedení eura

- **zavedení eura do hotovostního oběhu** (zajištění dodávek eurobankovek, výroby a dodávek euromincí, předzásobení bank, zásobování bankomatů, přeprava, skladování a ochrana hotovostí, stahování Kč z oběhunáročné logistické operace)
- **zavedení eura do bezhotovostního oběhu** (konverze účtů, platebních karet a jiných platebních instrumentů)
- **konverze cenných papírů**
- **metodiky přípravy finančního sektoru na zavedení eura**
- **duální označování cen**
- **monitoring cen**
- **konverze informačních a statistických systémů**
- **zajištění kompatibility IT se zavedením eura**
- **komunikační aktivity** (kampaně...)
- a další

Internetové stránky www.zavedenieura.cz

Kdy vstoupí ČR do eurozóny?

- MF ČR a ČNB považují za nepravděpodobné, že ČR bude schopna plnit ve střednědobém horizontu všechna konvergenční kritéria
- zásadní bariérou pro vstup do EMU - vyšší než 3% deficit veřejných financí;
- nejistota v udržení a potřebném zvyšování sladění české ekonomiky s eurozónou.

Závěr

- z hlediska pokroku při vytváření podmínek pro přijetí eura - **nelze stanovit cílové datum pro vstup do eurozóny** (není ani v programovém prohlášení vlády ČR, ani ho nedoporučují stanovit MF ČR a ČNB);
- z toho plyne, že **ČR** v průběhu roku 2011 zřejmě **nebude usilovat o vstup do mechanismu ERM II.**

Ale i když je přijetí eura chápáno jako politické rozhodnutí, mělo by být založeno na:

- *správném načasování*
- *a reálných výsledcích ekonomiky.*

Děkuji za pozornost

Ing. Karel Mráček, CSc.

mracek@avo.cz

m.: 723 079 137